

BODI ČLOVEK!

Stražar pravi: "Prišlo bo jutro, četudi je noč!" (Iz 21,12)

Kdaj bodo razglasili "leto tišine"?

Vsako novo koledarsko, cerkveno, veroučno, šolsko, akademsko... leto razne ustanove ali pomembne osebe razglasijo za neko vsebinsko leto, ki naj bi mu dali poseben poudarek ali o njem dodatno premišljevali in govorili. Povod so najpogosteje okrogle obletnice, vezane na znane osebnosti, ali zgodovinski mejniki, ki predstavljajo razlog za praznično obeležje in spomin. Kaj se v resnici dogaja? Obeležij in pobud je toliko, da se med seboj prekrivajo in med ljudmi, ki smo od vseh strani bombardirani s tovrstnimi predlogi, zvenijo kot nadlegovanje. Tako nekdo razglasi "leto-česarkoli", vsi za njim ponavljajo pomen tega leta, dejansko pa gre za vrtenje praznih besed, ki s konkretno vsebino imajo zelo malo opravka. Ko se leto konča, se življenje vrne v stare tirnice ali pa z novim razglasom, isti ljudje postanejo strokovnjaki za nekaj povsem drugega. Obdaja me občutek, da se za temi razglasi najpogosteje skrivajo le želje po ceremonijah, z malo učinka v realnem življenju in še manj konkretnega sporočila. Zato predlagam, da bi na državni, civilni, verski, kulturni in športni ravni preprosto razglasili leto tišine. Namen? Da bi se v enem letu lahko vsi za trenutek ustavili, trezno premislili in odpočili od poplav besedil in sporočil, v katerih se vsak dan dobesedno utapljam. Leto tišine bi obeležili tako, da bi v odnosu do drugega odpravili opravljanje in sporočali le še tisto, kar ima vsebino. Prepričan sem, da bi bilo najtežje izvesti leto tišine na verskem področju, saj ravno tukaj prihaja do največjih absurdov. V božičnem času premišljujemo, kako je Beseda postala človek, kako si je Bog s preprostim angelovim oznanilom izbral Marijino telo za svoje bivališče, in hkrati lahko opazimo, kako s to Besedo danes ravnamo. Če usmerimo svoje razmišljanje samo na raven besed in Besede, opazimo, da ta nima več središčnega pomena v našem oznanilu. Tudi na tem področju prihaja do poplav besedil, ki smo jih verniki

že naveličani in enostavno ne prebavimo več: pred vsako večjo priložnostjo nam je namenjena poslanica, pismo, spodbuda, komentar... Kot medklic v tem kontekstu se mi poraja vprašanje: zakaj nam ta pisma (še) vedno bere kdo drug, čeprav smo že vsi pismeni? Iz tega izhaja, da je morda dozorel čas, da na novo ovrednotimo in odkrijemo pomen besede. Krščansko oznanilo, ki izvira iz Božje besede, ne more biti nikoli dolgočasno ali zastarelo, saj je sporočevalec Bog, človek pa se mora zavedati – in zadovoljiti –, da je le posrednik. Ta vloga ni drugorazredna, kajti prinašalec sporočila je tisti, ki mu da pravi odtенок. Kako najbolje to doseči? S posebnim postom, ki mu pravimo tišina. Če želimo na novo odkriti sporočilo, mu moramo prisluhni, da bi lahko slišali, pa moramo najprej utihniti. Zato je prišel čas, da razglasimo leto tišine in ga obeležimo tako, da za eno leto odpravimo – morda bo manj prizadetih, če napišem zamrznimo – vse pridige, pisma, poslanice, okrožnice, spodbude, komentarje in govore. Prisluhni tisti Besedi, ki je tako močna, da se je celo učlovečila, in ima kaj povedati že nekaj tisočletij, zaradi svoje jasnosti in pristnosti pa nas ne more nikoli naveličati. Ali je lahko človeška razlaga boljša od izvornika? Roko na srce, ampak pridigarska panorama v naših cerkvah ponuja marsikaj. Številni duhovniki se dobro pripravijo na pridigo in s tem pomagajo vernikom razumeti Božjo besedo; mnogi duhovniki pa si pridigo "sposodijo" od kakšnega znanega teologa z interneta ali jo tvorijo ad hoc med mašo, ki jo tako zavlačujejo s praznim besedičenjem, ta pa skvari obred in podpihuje znani stereotip, da je pridiga najbolj dolgočasni del maše. Slaba pridiga pomeni ponižanje za vernike, ki jo morajo poslušati, in ponižanje za Boga, ki s tem postane predmet posmeha. V letu tišine bi bilo dovolj, če bi nas nagovorila tišina. In nič več kot to.

Aljoša Vodopivec

Prišel je čas, da na novo ovrednotimo in odkrijemo pomen besede. Prišel je čas, da razglasimo leto tišine in utihnemo.

Novosti potrebujemo, ker moramo rasti. In samo iz novosti rasemo.

Vse to je samo beg pred človekovim strahom. Soočenje z njim – to pa je rast. V tem čudnem črnogledem času, ki je pozabil na besede optimizma, na upanje, na

nesmrtnost ljubezni in dobrote, stopa na našo pot kot oznanjevalka zarje odrešenja, zarje novega in boljšega časa, Devica Marija. Marija, ki ji težko življenje ni bilo prihranjeno. Marija, ki je vedela, kaj pomeni zreti v prihodnost z negotovostjo in strahom. Marija, ki je vedela, da je edina gotovost, ki ji lahko zaupa in se ji preda, Bog.

Zato je Marija svoje strahove sprejela kot izziv. Vstopila je v novost, večjo novost, kakor je novo leto. Vstopila je v novo zgodovino, skupaj s strahovi in skrbmi. Ne sama. Skupaj z njimi je nesla tudi Boga. Boga, ki je Bog novosti. Boga, ki je pot skozi in v novost. Boga, ki je tudi sam sprejel novost in postal – človek.

Ko stojimo na prelomu neke zgodovine in kukamo v to novo (leto), ga glejmo kot obraz Boga v našem času. Glejmo ga kot priložnost za rast – za dobroto, ljubezen, solidarnost, učenje v padcih... Vsak dan vzemimo kot priložnost, ne kot grožnjo. Kot priložnost, da se skozi sito težkih časov ponovno počlovečimo. Da obudimo stvari, ki smo jih v teh norih časih pozabili.

Marko Rijavec

Letu 2012 na pot

Novo

Te dni odpiram časopise in berem o črnogledih napovedih glede leta 2012. O odpuščanju namesto o odpuščanju, o zategovanju pasu namesto o skromnosti, o strahu namesto o pričakovanju. Nekje na obzorju se svita še tisti konec sveta, obrobjen z grožnjami o velikanskih podnebnih spremembah in težkimi besedami. Strah. Ne samo negotovost,

strah nas popada. Strah, da se sesipa človeški imperij. A kakor da je čas še vedno v službi človeka. Končuje se staro in začena se nekaj novega. Novo je sicer res vedno skrivnostno, vznemirljivo, neznano, včasih tudi – ali celo prav zato – polno strahu. Seveda, vsaka novost je strašljivo negotova, saj je treba v njej svoj položaj, svojo besedo, svojo pot še poiskati – jo vzljubiti in jo sprejeti. In čeprav v življenje novost prinaša skrb in

strah, je novost potreba. Da, tudi leta 2012 smo potrebni. Velikanska potreba je to za človeka, verjetno večja, kot bi si kdo predstavljal. Novosti nas namreč predručajajo, usmerijo nas k iskanju boljšega, k napredovanju, ubijajo pa zakrnelost in togost. Dokler človek sprejema novosti, raste, dokler pa raste, je mlad. Biti vedno mlad je bil vedno človekov ideal. Ne dosežemo ga s kremami in lepotnimi losjoni, niti z liftingom ali posebno kuro.

Daleč od idilične lirike božičnega dogodka

Učlovečenje in križ

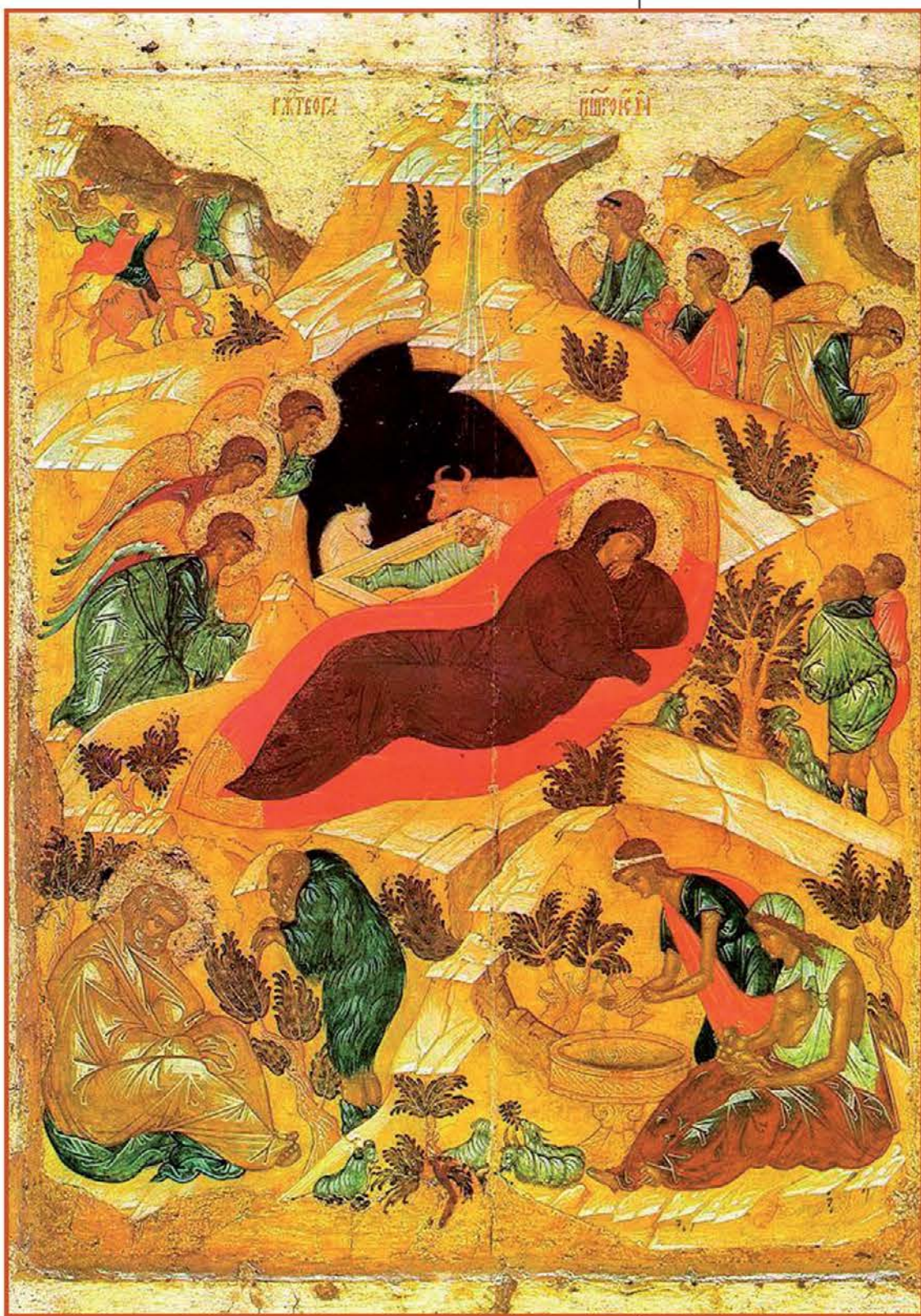
Za razliko od zahodnih upodobitev božičnega rojstva, ki je navadno obdano v svetlobo in nabito z lepimi čustvi, vzhodna ikonografija predstavlja dogodek Božjega rojstva veliko bolj realistično, lahko bi rekli, da celo pretirava s strogi toni. Jezus se ne rodi v jasli, ampak v zibelko v obliki krste ali grobnice. S tem je že pri rojstvu nakazana njegova življenjska pot, pa tudi realizem človeške umrljivosti in greha, s katero se bo soočal na vsakem koraku. Ruski religiozni mislec Pavel Evdokimov premišljuje ikono rojstva z vidika Božjega spusta na zemljo. Večna Očetova Beseda je odvrгла svojo vsemogočnost in popolnost ter prišla prebivati med ljudi, v človeško krhkost in revščino.

Skrivnost tega dogodka je tako velika in tudi tako strašna, da jo je mogoče le častiti in premišljevati. Sveti Maksim Spoznavalec pravi, da učlovečenje vsebuje pomen vseh skrivnosti Svetega pisma. Kdor stopi čez križ in grob in je uveden v skrivnost vstajenja, more sprejeti cilj in smisel, zaradi katerega je Bog ustvaril vse stvari. Učlovečenje je tako temelj božje obnove sveta v Kristusu.

Grešniki smo namreč zgradili trojno ogrado smrti, greha in ranjene narave, da bi se zaprli pred Božjim prihodom, opozarja sveti Gregor iz Nise. Vedno znova se vračamo h grehu, zato, če nas je hotel Bog srečati, se je moral postaviti tja, kjer grešimo, v naše skrivališče, kjer se nahaja malik, ki nas uničuje. Jutranjice v brevirju velike sobote pravijo, da to, česar ni znal doseči Adam s svojim dviganjem, je Bog uresničil na njegovem mestu s tem, da je prišel na svet in se spustil v globine ranjene človeškosti. In ker ni našel Adama na svojem mestu, ga je šel iskat vse do globin podzemlja. Evangeliji ne govorijo o jami, izročilo pa govori o skrivnostnih globinah zemlje. Ikona rojstva sledi liturgičnim tekstom in še poglobi njihov realizem, ko poudari, da je ta trikotnik jame ali temna odprtina nedrja zemlje kraj nasprotovanja in skrivanja hudobije. O tem govori tudi Marčičeva in Premrlova pesem: "Le, spi, le spi, nebeško dete ti. O, saj, ko se zbudiš, te čaka težki križ". Kristus se je rodil v senci smrti, dogodek Božiča predstavlja nagib neba do globin podzemlja in hudobije. Betlehemska Jagnje je premagalo kačo in prineslo mir na svetu, pravi molitev po sveti liturgiji.

Tako smo daleč od idilične lirike božičnega dogodka. Marko Rupnik pravi, da sta poleg jasli tudi vol in osel. Človek je izgnan iz raja in je oblečen v živalsko kožo. Od tedaj zaznava svojo telesnost na živalski način in neprenehoma živi v strahu pred smrtjo. Želi se rešiti z iskanjem odrešenja samega sebe, da je in skrbi za potomstvo. Tako najde svoje jasli, to je greh, da bi zadovoljil nagon po preživetju. Kar naprej se vračamo h grehu in Bog nas želi srečati v njem. Votlina, v katero se zatekamo, je terna kraj. Tema pomeni vso tragičnost zemeljskega bivanja v odstopanju od Božjega načrta, ves boj med Bogom in satanom. Luč, ki se je pojavila, bi morala biti sprejeta, vendar je bila zavrnjena

(Jn 1,5). Rojeni Mesija je predstavljen v luči moža bolečin iz Izaijevih sprevov (Iz 53,3). Krstni simbolizem je prežet s podobo križa, ki poudarja, da more iti vse skozi križ, da bi umrlo smrti in živelo polno življenje za Boga. O povezavi med učlovečenjem in križem je na Zahodu spregovoril švicarski teolog Hans Urs von Balthasar. Razbiti podobi človeškega bivanja na zemlji, ki vodi v smrt, more le Bog dodati ustrezno obzorje večnosti. Središče tega obnovitvenega dejanja pa je zopet smrt. Če je Bog hotel od 'znotraj' okusiti in ozdraviti človeškosti, je moral postaviti poudarek na točko njenega konca, to je na smrt. V to stanje izgubljenosti, žalosti, uboštva in teme, iz katere se ne more rešiti sam, se je približal v svojem Sinu in povezal v njem Križanega in Vstalega, učlovečenje in poveljanje. Skupaj s Pismom Filipljanom (Flp

Ikona Božjega rojstva Andreja Rubljeva prikazuje božični dogodek kot začetek odrešenja, ki se dopolni z Veliko nočjo. Prikazuje duhovno pot vsakega kristjana, ki vodi od Betlehema do Jeruzalema.

2,5-11) občudujemo globino in veličino Božjega prihoda na svet, kako se je 'slekel' od svoje Božje polnosti in zaživel v stanju človeške krhkosti, vse do njenih največjih globin pokvarjenosti in umrljivosti. Za Boga je to izpraznjenje od Božje slave veliko ponižanje, obenem pa velik dar ljubezni, ki se spusti na raven drugega in ga objame v tem, kar je, da bi ga mogla ozdraviti in odpreti za novo dvigajoče darovanje. Ne zgolj naše teženje po Bogu, ampak tudi Božja daritev za nas. Božje učlovečenje in rojstvo je naš krst, Bog, ki se žrtvuje za nas, se nam približa, da bi nas obdal s svojo ljubeznijo in podprl za pot k izpolnitvi.

Primož Krečič

Čudovita simbolika svete podobe

Božje rojstvo po Andreju Rubljevu

Struktura ikone

Ikona je po rokah svetega ikonopisca nastala okrog leta 1420 v Moskvi. Razne prizore, povezane z Božjim rojstvom, je razdelil na tri vodoravne ravni, ki obkrožajo središčno podobo deviške Matere in Deteta.

Če začnemo spodaj, potem vidimo sedečega Jožefa, kako premišljuje o skrivnosti učlovečenja, ki ni podvrženo naravnim zakonom človeškega rojstva, ampak je nadnaravni poseg. Sveti rejnik je podvržen dvomom, kar lepo ponazarja podoba pastirja-hudiča, ki bi ga rad prepričal, da Jezus ni Božji sin. Na desni spodaj babici umivata pravkar rojenega otroka, kakor se naredi z vsakim človeškim otrokom na tem svetu, v tem primeru pa je otrok tisti, ki očičuje in posvečuje vodo, v katero ga potopijo. Prav zato je kopal v obliki krstnilnika, voda, ki teče iz vrča, pa se sveti kot zlato. V sredi je sama božična skrivnost - angeli častijo učlovečeno Besedo, pastirji pa se podajo k votlini, potem ko jim je bilo z neba sporočeno: "Danes se vam je v Davidovem mestu rodil Odrešenik, ki je Mesija, Gospod. To vam bo v znamenje: našli boste dete, povito in položeno v jasli" (Lk 2,11-12). Marija leži in počiva, kakor to počne vsaka žena, ko rodi otroka, kar še bolj poudarja resničnost učlovečenja, obenem pa

ljudi v vseh časih. Angeli pa skrivnost tega, da se je Sin iz ljubezni do nas izničil, slavijo iz večnosti.

Duhovno-teološka razlaga

Ikona pa se ne omejuje le na prikaz dogodkov, ampak ima hkrati tudi globok teološki pomen, ki ga bomo na kratko povzeli.

Osebe, ki so razporejene okrog votline, zarišejo idealen krog, ki pomeni Božjo edinost.

V sredini imamo črn madež, ki predstavlja kaos, nered, nesmisel, kamor vstopa Jezus, Luč sveta. S tem se rodi nov dan: "Zvezda vzhaja iz Jakoba (predstavlja vsakega človeka v njegovi edinstvenosti) in žezlo se vzdiguje iz Izraela (ljudstvo)" (4 Mz 24,17). Imamo torej posameznikovo identiteto, ki se vključi v konkretno skupnost. Gre za narod, ne za brezimno množico, ki bi ne imela svoje lastne identitete, ampak bi bila brezoblična gmota. Jezus je bleščeče sonce, ki sledi noči, ki vziđe v noči, ki noč premaga, ki razsvetljuje vse naše noči. Bog postane meso-naša človeška identiteta, kar je nam lastno. Zaviti je v poveje, ki lahko pomenijo, kako poveji človeškosti skrivajo božanskost, kako se le-ta skriva v naših omejenostih. Mi odkrivamo božanskost, ki se skriva v naši človeškosti - po vzhodnem pojmovanju, je naš cilj "poboženje" (gr. thēiois). Počasi to razsežnost odkrivamo tudi na Zahodu.

Deti, ki je - kot je bilo rečeno - odrasel človek, je središče ikonske kompozicije, njegova glava je v sredinski osi, ki jo označuje zvezdni žarek. O simboliki groba in teme je že bilo nekaj rečeno, ustavljal pa bi se še nekoliko pri povejih, ki pomenijo tudi, da bomo morali vložiti še precej napora in molitve v to, da bomo te 'človeške' poveje razvili, hkrati pa nas vseeno varujejo pred mrazom noči, ki je še vedno blizu. Gre za novo stvarnost, ki nas bo iz groba povedla k temu, da bomo svobodno hodili v luči. Marija je obrnjena k človeštvu - dete gledajo angeli, ki so tudi njegovi varuhi, ona pa mora gledati in varovati ljudi. Človeštvo, ki ga ljubeče gleda, je predstavljeno v treh prizorih:

- pastirji predstavljajo preproste, uboge in neuke ljudi;
- dve ženi predstavljata delavnost, vsakdanost, zaposlenost;
- Jožef s skušnjavcem predstavlja dvomljivo, misleče, iščeče in nemirno človeštvo, ki je izpostavljeno preizkušnji;
- Modri predstavljajo razsvetljene, tiste, ki razbirajo znamenja, človeštvo na poti, iskalce;
- tradicionalni živalski figuri vola in osla (tu je konj, saj v Rusiji osla niso poznali) predstavljata stvarstvo, ki "nestrpno hrepeni po razodetju Božjih sinov" (Rim 8,19);
- desno zgoraj so angeli: trije varuhi rojstva, dva zarzta v nebo, eden zarzt v človeštvo - še enkrat nanašanje na Sveto Trojico, katere druga oseba se je sklonila k Otroku in mu podala rdeče ogrinjalo. Angeli so priče izrednemu dogodku in na kraj rojstva usmerjajo pastirje.

Med Jožefom in babicama, o katerih smo že spregovorili, je drevesce: "Mladika požene iz Jesejeve korenine, poganjek obrodi iz njegove korenine" (Iz 11,1). Mladika je odgovor skušnjavam pastirja-hudiča. Z neba se spušča bleščeča zvezda, ki predstavlja stvariteljsko moč Očeta. Žarek se iz nebeškega bivališča spušča nad votlino, središčni žarek doseže glavo otroka, gre skozi Marijo in vse človeštvo - to je smer Božje ljubezni, ki iz Očeta po Besedi doseže človeka po delovanju Svetega Duha.

Iz skal poganja zelenje, kar ponazarja, kako puščava ozeleni, kako se zemlja obnavlja. Prenavlja pa se tudi vse človeštvo pod Marijinim varstvom: "Glej, vse delam novo" (Raz 21,5).

Celotna ikona je potopljena v svetlobo, ki pada z višav in se odseva od skal ter razsvetljuje še tako majhne liste. Predstavlja dar Svetega Duha in njegovo vstopanje v človeško in kozmično resničnost, kar vse izhaja iz Gospodove Velike noči.

Ikona Božjega rojstva je začetek odrešenja in je neke vrste povzetek največjih skrivnosti krščanske vere: Učlovečenja, Smrti in Vstajenja.

povzel Andrej Vončina

je tudi Presveta Vladarica, Božja Mati, katere slavo poudarja rdeča in zlato obrobjena podlaga mandljuste oblike. Dejstvo, da ne gleda otroka, pomeni, da jo v veri prežarja Božja skrivnost, ki se je zgodila, sama pa zamaknjeno premišljuje, kako velike reči je Gospod storil po njej: "Marija pa je vse te besede shranila in jih premišljevala v svojem srcu" (Lk 2,19). Podoba otroka se v celoti nanaša na velikonočno skrivnost - Božič je šele začetek odrešenja, ki se dovrši v Jeruzalemu. Otroci ima zato poteze odraslega človeka, zaviti je v mrtvaške poveje in položen v jasli, ki imajo obliko kamnitega groba. Za njim je temna votlina, ki simbolizira vso temo sveta, v katero se Bog prostovoljno spusti, da bi po njem spet zasijala luč. Ikona Božjega rojstva pa nas vabi, da bi jo premišljevali ob samem izviru skrivnosti ljubezni - Sveti Trojici. Zato iz nje izhaja preprost žarek, ki se tik nad votlino razdeli na tri žarke, da se poudari, kako je odrešenje človeštva skupno delo vseh treh Božjih oseb. Modri gredo proti temu žarku. Njihovo popotovanje je pot k Bogu vseh

Božični dan skozi oči zgodovine

Od kod 25. december?

Je Božič res pokristjanjenje predhodnega poganskega praznika, ali gre določitev datuma Gospodovega rojstva 25. decembra iskati drugod?

Po splošno razširjenem mnenju naj bi kristjani predvsem pokristjanjevali poganske navade in praznike. Posebej znano je v tem oziru prepričanje, da naj bi pokristjanili 25. december, praznik rojstva Sonca (Dies Natalis Solis Invicti), katerega začetnik je cesar Avrelijan, leta 274. Kaj pa, če je res ravno obratno, in je želel kot protiutež krščanskemu prazniku postaviti cesar poganski praznik? Prvo krščansko praznovanje Božiča je namreč izpričano v letu 204, o njem pa poroča zgodovinar Hipolit Rimski. Dejstvo je, da od začetka kristjani tega praznika niso praznovali, kakor tudi sicer niso praznovali rojstnih dnevo, saj je to bila poganska praksa. Rimljani so tako npr. 21. aprila praznovali rojstni dan Rima (Natalis Romae). Za prve krščanske skupnosti je bil pomembnejši drugi rojstni dan, "rojstni dan za nebesa". Ravno zaradi tega so praznovali smrtni dan mučencev – s tem so se rodili za večno življenje. Podobno se je tudi zato pri nas včasih praznoval godovni dan in ne rojstni dan. Zakaj pa bi navaden kmečki človek praznoval rojstvo nekoga v težko in mizerno stvarnost zemeljskega vsakdana? Ta je bila našim prednikom smiselna samo v luči večnosti. Danes godovni dnevi izgubljajo svoj pomen, vsi pa tako ali drugače praznujemo svoj rojstni dan.

To našo spremembo v praznovanju lahko vzamemo kot znamenje časov, v katerih je tudi večnostni pogled izgubil veljavo, tudi med tistimi, ki sebe uvrščajo med verne in kristjane. Kje pa so potem kristjani dobili navdih za praznovanje Božjega rojstva ravno na ta datum, če ne v poganskih navadah? Znotraj krščanskega izročila samega in v judovstvu, podobno kot velja že za krščansko veliko noč, ki ni le praznovanje Izraelove osvoboditve izpod egiptovske sužnosti, temveč osvoboditev vsega človeštva izpod jarma greha in smrti. Podobno tudi Božič pomeni izpolnitev Božjih odrešenjskih obljub Izraelu.

Med zgodovinarji je sprva bilo splošno razširjeno, da je tradicija postavljanja praznika Gospodovega rojstva nastala šele nekaj stoletij po dogodku samem, brez neke stvarne povezave z dejanskim datumom njegovega rojstva. Vendar pa novejša raziskava dokazuje, da ta datum naj ne bi bil brez vsake navezave na dogodek Kristusovega rojstva. Glede same letnice je velika verjetnost, da naj bi se rodil med 7 in 4 pred tistim mejnikom, ki je bil postavljen kot točka nič in razdeljuje zgodovinske dogodke na 'pred Kristusom' in 'po Kristusu'.

Če tako sledimo najprej smeri, ki pravi, da je bil datum izbran znotraj krščanske tradicije, brez vpliva zunanjih religij, pridemo do naslednjih hipotez:

- Po prvi se datum naslanja na dan Jezusove smrti oz. na Veliki petek. Ker datum smrti ni natančno določen v evangelijih, so ga prvi kristjani umeščali nekje med 25. marec in 6. april, potem pa so sledili starodavni ideji, po kateri so starozavezni preroki umrli na obletnico svojega početja. Po tej hipotezi naj bi Jezus umrl na dan svojega učlovečenja oz. početja, kar postavlja rojstni datum devet mesecev zatem - 25. december ali 6. januar.

- Druga se nanaša na določitev datuma Gospodovega oznanjenja Mariji. Spomladansko enakonočje naj bi namreč bilo pravnj dan za početje Odrešenika, devet mesecev kasneje pa je 25. december.

- Simbolika vzhajanja sonca in luči sta v pogosti rabi v krščanstvu in Svetem pismu. V Lukovem evangeliju Janezov oče, Zaharija, Kristusovo rojstvo opisuje kot obisk vzhajajočega sonca z višave (Lk 1,78). Rojstvo

na dan, ko se začne dan spet daljšati, je tako v precej logični povezavi s to simboliko.

- Zadnja tovrstna hipoteza pa se nanaša na analizo besedil iz knjižnice skupnosti esenov v Kumranu in nekaterih informacij, ki nam jih nudi Lukov evangelij. Po evangelistu Luku naj bi bil Janez Krstnik spočet šest mesecev pred Jezusom, kar je petnajst mesecev pred Božičem, kar je bilo oznanjeno Zahariju med svetim opravilom v jeruzalemskem templju. Iz kumranskih zvitkov so lahko rekonstruirali vrstni red bogoslužja, ki so mu sledili različni duhovniški rodovi. Abijev rod, ki mu je pripadal Zaharija, je prišel na vrsto dvakrat v letu, eden od datumov pa je padel prav na konec septembra, kar je prav petnajst mesecev pred Božičem.

Po drugi smeri hipotez, po kateri gre določanje datuma iskati izven krščanskega izročila, je 25. december poskus pokristjanjenja predhodnih oblik bogoslužja, zlasti judovskih. Praznik Jezusovega rojstva naj bi tako nadomestil judovski praznik luči - Hanukkah (dan ponovne posvetitve templja po oskrunjenju v 2. stoletju pr. Kr.), ki se praznuje 25. Kisleva. Judovski mesec Kislev se nekako ujema z našim decembrom. Podobno kot Pasha in Binkošti, naj bi se tudi Božič po tej hipotezi naslanjal na predhodno judovsko praznovanje.

Andrej Vončina

So razne aktualizacije jaslíc na mestu?

Naredimo si jaslíc po svoji zamisli

Jaslíc, ta zanimiva pogruntavščina sv. Frančiška Asiškega, so že skoraj 800 let sestavni del božičnega praznovanja. Žal pa že nekaj časa najdemo v njih marsikaj, še bolj pa marsikoga: Juliana Assangea, Roberta Saviana, Silvia Berlusconija ... Vsako leto se najde kaka "nova" jaslična oseba, zlasti so po tem početju znani na jugu Italije. Najdemo jaslíc vsake vrste, od ironičnih, takšnih, ki obsojajo nemoralnosti in stranpota ljudi, pa vse do takšnih, ki izražajo čustva njihovih ustvarjalcev. V vsakem primeru si vse skupaj določeni ljudje prikojijo po lastnem okusu, zadeva pa se zdi prava pustna parada v malem, saj na pustnih paradah vidimo korakati maske raznih znanih osebnosti sveta zabave, športa, predvsem pa politike.

Zdi se, da ponekod tekmujejo med sabo, da bi naredili čim bolj 'odštekane' jaslíc, morda tudi zaradi tistih famoznih petih minut slave, ko se navadni državljani znajdejo v objektivu kamere, misleč, da je to cilj njihovega življenja.

Lani so nekje v italijanski deželi Kampaniji nadeli plinske maske svetim trem kraljem, da

bi opozorili na problem odvečnih smeti, ki je ena od glavnih težav, pa tudi virov zaslužka določenih združb te dežele. Drugod v isti deželi so vreče s smetmi postavili kar v votlino, za novorojenim Detetom. Ponekod so jaslíc naredili dosledno iz ekološko razgradljivih materialov, da bi tudi o Božiču ostali ekološko ozaveščeni.

Pravzaprav je vse naštetu le vrh ledene gore, saj se je ta manija "aktualizacije" jaslíc že zelo razširila, tako da se ne gre čuditi, da tovrstne "aktualne" uprizoritve Jezusovega rojstva najdemo tudi po cerkvah.

Se sploh zavedajo, da je tovrstno početje daleč od tistega, kar je hotel doseči sv. Frančišek? Kaj naj bi predstavljale jaslíc in kam naj bi človeka vodile, je zelo dobro razumel Enzo Bianchi, ki je dejal, kako so jaslíc v bistvu "najenostavnejši način, da bi se naučili, kako lahko rodimo Jezusa v sebi, kako bi z ljubeznijo podoživeli betlehemiški dogodek". Zdi se tudi, da je neka tradicionalna stvar, kakršna jaslíc zagotovo so, nekaj vredna v današnji družbi le, če je spektakularna in populistična. To je pravo nasprotje od želja sv. Ubožca, ki je izrecno zahteval, da uprizoritev

Poleg klasičnih jaslíc smo marsikje pričeli tudi 'aktualiziranim' jaslíc. So tovrstne jaslíc v skladu s tistim, kar je želel sporočiti sv. Frančišek, avtor prvih jaslíc?

David Maria Turolto: Ničesar ne vprašaj

"Sedaj pa zemlja postaja vse bolj strašna: časi so bolni, otroci se ne igrajo več, dekleta nimajo več oči, ki se svetijo zvečer."

Tudi ljubezni se ne opevajo več, upanja nimajo več besede, mrtvi so dvakrat mrtvi v mrazu teh liturgij: vsakdo se vrača domov vedno bolj sam.

Čas je, da ponovno postanemo ubogi, da bomo ponovno našli okus kruha, da bomo zmogli živeti na soncu in bomo veseli prehodili noč ter prepevali o žejni košute. In ljudje, preprosti ljudje naj imajo še koga, ki jih poslušajo in naj bodo njihove molitve uslišane.

Ničesar ne vprašaj."

P. David Maria Turolto (1916-1992) je bil Furlan, pesnik, mislec, predvsem pa velik duhovnik, član odporiškega gibanja. Po vojni je zaradi svojih drznih pogledov na družbo imel težave tudi s cerkveno hierarhijo, a je vedno ostal Cerkvu in evangeliju zvest. Kot je leto dni pred smrtjo dejal kard. Carlo Maria Martini, ko mu je izročal pomembno priznanje: "Cerkev včasih prepozno spozna preroštvo". David M. Turolto se je rodil v ubogi in številni družini kot Giuseppe v vasici Coderno pri Sedeglianu v Furlaniji. V revni družini je živel pristno krščansko vero, kot duhovnik je bil izjemen, kot pesnik in pridigar je prepričal številne, s svojim agnostičnim prijateljem Pier Paolom Pasolinijem je sodeloval pri slovitim filmu *Evangelij po Mateju* (l. 1964). Izdal je veliko pesniških zbirk, bil prisoten v javnem življenju kot pričevalec evangelija in na rob politiziranih. Njegova poezija ni kričava, je preprosto lepa, brez nepotrebnih metafor in besedičenja, vedno namenjena človeku in njegovemu iskanju sočloveka, Boga.

(Pesem je prevedel in nekaj besed o velikem furlanskem pesniku, ki ga v slovenščini skorajda ne poznamo, napisal Jurij Paljki)

ne sme biti noben spektakel, ki bi privlačil radovedneže. Po zapisu Tomaža Čelanskega je bil Frančišek zelo nazoren, ko je prijatelju Janezu iz Greccia naročil, kako naj pripravi jaslíc: "Če hočeš, da bi v Grecciu obhajali Gospodovo rojstvo, pojdi pred mano tja in pripravi vse, kakor ti naročam: rad bi predstavil Otroka, rojenega v Betlehemu, in nekako videl s telesnimi očmi težave in neudobje, v katerih se je znašel zaradi pomanjkanja stvari, ki jih potrebuje novorojenček. Želim videti, kako je bil položen v jasli in kako je ležal na senu med volom in osličkom". Tako so se torej leta 1223 v Grecciu, kraju na pol poti med Rietijem in Ternijem v Umbriji, rodile jaslíc. Sv. Bonaventura tudi poroča, kako je Frančišek, da ga kdo morda ne bi narobe razumel, celo vprašal papeža za dovoljenje za postavitev jaslíc.

Njegov namen torej ni bila aktualizacija, ki bi se je lahko prav brez vsakršne težave poslužil, glede na težave, ki so pestile tedanjo Cerkev. Namen velikega svetnika je bilo podoživljanje tistega edinstvenega dogodka v človeški zgodovini, ki ga predstavlja rojstvo Boga. Želel se je prek uprizoritve preseliti na sam kraj in čas tistega dogodka. Želel je povedati, da je vsebina Božjega rojstva sama po sebi tako bogata, da človeka gane - tudi današnjega človeka. Ta si domišlja, da bo ljudi nekaj nagovorilo le, če bo preoblikovano po zadnji "modi", aktualizirano. Noče se pustiti nagovoriti dogodku, ampak je on tisti, ki mora na neki način nagovoriti dogodek. Tako se ne nazadnje zelo pogosto dogaja tudi pri razlagi svetopisemskih besedil. Če povemo s podobo iz Kane Galilejske, se rado zgodi, da se vino spremeni v vodo.

Zaradi te globoke zavesti sv. Frančiška je lahko prišlo tudi do čudežnega dogodka, o katerem v svoji 'Legendi Major' poroča sv. Bonaventura, da se je med pridigo Asiškega Ubožca o rojstvu revnega kralja namesto tistega Jezusa, ki ga je v jasli položil sveti mož, tam pojavilo pravo Božje Dete.

Jaslíc so tako drugačne vrste sveta podoba, sveta uprizoritev, ki pa je vselej prava le, če je pot do Boga, kakor velja npr. za svete ikone.

Andrej Vončina

V megli so vse krave sive...

Kako trpeti v času krize?

Svetovna kriza, s katero se soočamo tako ali drugače, zadeva vse ljudi, celoten "polis", ne glede na različne svetovne nazore in politične ureditve, katerim pripadamo. Vzrok za nastanek krize ni odvisen le od vprašanja privatne ali državne lastnine. Ključno vprašanje je, kako sta bodisi privatna bodisi državna lastnina v službi skupnega dobrega. Rešitev ni zgolj in preprosto v lastništvu. Problem nastane, ko so lastniki ali upravljalci podvrženi pohlepu in zavisti. Predvsem hudo je, če so taki tisti, ki opravljajo javne funkcije. V bistvu ne gre v prvi vrsti za vprašanje svetovnega nazora, gospodarske ali politične ureditve, temveč za moralno in duhovno vprašanje.

V času krize ne bi smeli pozabiti na dramo, ki jo doživljajo reveži, katere je zaradi njihove revščine pogosto sram in se zavijejo v molk. Prav je, da na različne načine pomagamo materialno ubogim, bolnikom, zapornikom, beguncem in drugim tujcem, vdovam, sirotam in starejšim.

Prav pa je, ker smo razumska bitja, da si postavimo tudi vprašanje o našem razumevanju strokovnih vprašanj v zvezi s finančno in gospodarsko krizo. Koliko sploh vemo in razumemo, za kaj gre? Verjetno vemo in razumemo bolj malo. Vsi pa to krizo tako ali drugače čutimo ali pa jo bomo še čutili na svoji koži. Politika in ekonomija sta se zavili v tako veliko strokovnost, da nam preprostim državljanom, ki smo na teh področjih laiki, "ne more in ne sme" biti jasno, za kaj gre. Je to prav? Znanosti in stroke bi se le morale potruditi in nam temeljna vprašanja ter možne odločitve pojasniti na tak način, da bi jih razumela vsaj večina državljanov. Le tako bi se znali na volitvah, pa ne le na volitvah, prav odločati. Mar nismo že vsi siti in naveličani neprestanega govorjenja o krizi, morda predvsem zato, ker je to govorjenje zmedeno, ker opozarjanje na krizo zastrašuje in ker je to megla, v kateri so vse krave sive. Kako odgovoriti na nastalo situacijo? Je rešitev v revoluciji ali pa je v tem, da se vsi skupaj odločimo za žrtve, za drugačen način življenja in za večjo, pa verjetno tudi drugačno aktivnost?

Papež Benedikt XVI. trdi, da je kriza lahko

priložnost za začetek drugačne politične in gospodarske ureditve. S tega vidika bi sedanjo krizo lahko primerjali porodu. Žena na porodu doživlja bolečino, ko pa se otrok rodi, pozabi na trpljenje (Prim. Jn 16, 21). Če o krizi samo govorimo zaradi sejanja megle, če se zgolj pritožujemo nad nastalo situacijo ali če nam kriza služi le za nabiranje političnih točk, za rešitev krize še nismo naredili nič.

Je filozofija bančništva, ki je skrbelo za finančne investicije v bančništvu samem, moralno sprejemljiva? Je to zgolj vprašanje finančnih izvedencev ali pa je tudi vprašanje varčevalcev? Je to vprašanje zgolj vprašanje ekonomske znanosti ali pa je tudi vprašanje etike in antropologije ter v končni fazi vprašanje revežev našega časa? V naših glavah, ki so okužene z virusom individualizma in pozitivizma, si domišljamo, da bodo sedanjo krizo rešile določene politične stranke, ki to obljublajo na volitvah, določeni izjemni strokovnjaki ali pa revolucija. Žal se to ne bo zgodilo. Vse to so zgolj iluzije! Do krize je prišlo ravno zaradi tega, ker smo slepo zaupali strokovnjakom in politikom. Rešitev krize bi bila možna le, če bi pri izhodu iz

nje sodelovali vsi: politiki, strokovnjaki in civilna družba. Žal smo priče nezaupanju, zahrbtnim potezam, manipulacijam, cinizmu, razdeljenosti in izključevanju. "Adijo pamet"! Sodelovanje vseh bi bilo potrebno že zaradi preprostega dejstva, da bomo morali pasove zategniti vsi oziroma vsaj večina! Bo to trpljenje porazdeljeno pravično? Stranke, kje ste v vaših medsebojnih odnosih? Se sploh trudite poiskati to, kar je skupno dobro, ali pa razmišljate le o tem, kar je dobro za posamezno stranko? Ob vprašanjih, ki zadevajo krizo, v kateri se nahajamo, pa ne bi smeli molčati niti državljani, ki nismo člani političnih strank. Že res, da smo državljani dolžni spoštovati vsako oblast. Tako nas uči tudi Cerkev. Pozabiti pa ne smemo še na drugo plat medalje: na to, da je naloga oblasti zagotavljati državljanom svobodo in blagostanje. Kritično razmišljanje civilne družbe, ki od oblasti in strok zahteva pojasnila, ki hoče razumeti, za kaj v resnici gre, pa je največje možno spoštovanje oblasti. Civilna družba, kje si?

Bogdan Vidmar

Predstavitev knjige / Bela kot mleko, rdeča kot kri

Barve našega življenja

Čeprav je od mojih šestnajstih let minilo že kar nekaj časa (dvanajst let - za šestnajstletnike sem tako že star, čeprav se sam še ne uvrščam v to kategorijo), me je prvenec italijanskega profesorja književnosti Alessandra D'Avenie *Bela kot mleko, rdeča kot kri* (Družina, 263 strani, 16,20 evra) pritegnil k branju, tudi zato, ker ga je prevedel moj nekdanji "cimer" v semenišču, Janko Jožef Pirce.

Prevajalca velja pohvaliti za pogum in voljo - najbrž je želel tudi slovenskim mladim posredovati čudovito knjigo, ki ga je nagovorila, ko jo je bral v italijanščini. Tiste, ki vam je blizu italijanski jezik, bo prevod mestoma tudi zmotil, a prevajalcu moramo vseeno priznati, da mu je uspelo lepo posredovati samo vsebino in sporočilo dela, kar je tudi najbolj pomembno. Romanov ali sploh del, ki bi posredovali takšno vsebino, je namreč malo. Del, ki bi uporabljala takšno govorico, ki je mladim blizu, ki se trudi biti njihova, pa sploh še nisem zasledil. Pa ne gre tu za nobeno čudno "skrupucalo", kakršna je bila "čefurščina" Vojnovičevega pseudo-romana, katerega ime je vsem dobro znano in ga zato ne bom navedel. Najdemo določene izraze, ki jih mladostniki uporabljajo (čeprav so prevajalcu naročili, naj umakne razne "grde besede", ki seveda so v izvirnem besedilu), kar delu daje svoj čar, vendar pa jezik ostaja bogat. Ko zdaj prebiram še drugi roman italijanskega avtorja, *Stvari, ki jih nihče ne ve* (Cose che nessuno sa) - v italijanščini, ker še ni preveden v slovenščino - , prav uživam v sočnem in bogatem jeziku ter prefinjenem slogu D'Avenie.

Glavni junak romana *Bela kot mleko, rdeča kot kri* je šestnajstletni Leo, ki bi lahko bil katerikoli šestnajstletnik na Zahodu, saj je prav takšen kot ostali; zanimajo ga podobne reči, je zaljubljen, svoj prosti čas preživlja na spletu, igra igrice, je strasen nogometaš oz. malonogometaš, ki se s prijatelji ne podi le za žogo in dekleti, ampak tudi pogosto zavije v McDonalds. Naokrog se vozi z mopedom z uničenimi zavorami, v ušesih ima iPod. Profesorje in šolo doživlja tako, kakor jih doživljajo domala vsi srednješolci, le da mi je ta primerjava D'Avenie res všeč: "Čudno: dopoldne v šoli ne moreš zdržati, popoldne pa tu srečaš vse. Razlika je v tem, da ni vampirjev, to je profkov: pijavk krvi, ki se vrnejo domov in se zaprejo v svoje

sarkofage, čakajoč na nove žrtve. Tudi če, za razliko od vampirjev, profesorji delujejo podnevi".

Leo se noro zaljubi v leto starejšo rdečelasko Beatrice (ime se ne zgolj slučajno nanaša na Dantejevo muzo), za katero je pripravljen iti na konec sveta, premagati vse ovire in omejitve - vsaj v teoriji. Beatrice namreč zbolji za levkemijo, kar bi lahko pomenilo konec vseh Leovih sanj, vendar pa je Leo pogumen fant, kot tak pa se spopade tudi s to visoko oviro, v tem spopadu pa pride do globokih življenjskih spoznanj, ki so povezana s temeljnimi življenjskimi vprašanji. Leo odkriva pravi pomen ljubezni, se spopada z vprašanjem trpljenja in smrti.

Pri njegovem iskanju lahko vedno računamo na zveste prijatelje, kjer ima posebno vlogo Silvija, pomembno vlogo pa imajo tudi nekateri profesorji oz. dva profesorja - Sanjač in Gandalf. Prvi je profesor zgodovine in filozofije, drugi duhovnik in profesor

verouka. Ob Leovih starih in obeh profesorjih, pa tudi pri drugih, odkrivamo, kako pomembna je v življenju mladostnika družina, kako pomembno je gojiti pogovor in kako pomembno je pustiti sanjati - profesorjev zvevek je zato še kako na mestu. Iz teh in še drugih razlogov zato delo priporočam v branje tudi staršem mladostnikov, vzgojiteljem, katehistom, duhovnikom ... Knjiga je namreč koristna tudi pri razumevanju mladostnikov, kakor je tudi dober vzgojni pripomoček. Bere se zares lepo - sam sem jo prebral v eni noči, za kar pa mi ni žal - , zato bo morda po njej segel tudi kdo, ki mu branje ne diši prav preveč. Vidi se, kako želi avtor ljudem, zlasti mladim, približati svet književnosti, saj je v njem skritih mnogo zakladov, ki pa jih je treba najti in odkopati.

Z Leom se bralec poistoveti in skupaj z njim išče odgovore na svoja življenjska vprašanja, ki so pravzaprav vedno ena in ista, za mlade in za odrasle. Če ste se o določenih stvareh - iz različnih razlogov - že nehali spraševati, se boste ob tej knjigi skoraj zagotovo spet začeli. Največja katastrofa življenja namreč ni iskati in ne najti, temveč sploh ne iskati.

Andrej Vončina

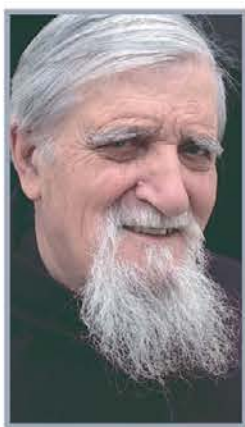
Anonimni pričevalci 20. stoletja (2)

P. Bellarmino Bagatti: Po zgodovinskih sledih krščanstva

Franciški arheolog p. Bellarmino Bagatti se je rodil kot Camillo v kraju Lari, blizu Pise v Toskani, leta 1905. Praktično takoj po končanem študiju na Papeškem inštitutu za krščansko arheologijo se je odpravil v Sveto deželo, kjer je živel in delal vse do svoje smrti, leta 1990. Raziskal je veliko krajev, kjer se kristjani spominjamo svetopisemskih dogodkov, med njimi zlasti Nazaret, za katerega je ugotovil, da je bil v 1. stoletju le majhna vasica, in cerkev 'Christus flevit' na Oljski gori v Jeruzalemu, pod katero je našel domnevni grob apostola Petra. Splošno ni kdo ve kako znan, zato ga lahko uvrščamo med 'anonimne pričevalce 20. stoletja'.

"Vse od časov Voltaira so določeni kritiki z vse večjo vztrajnostjo skozi celotno 19. stoletje in del 20. stoletja bili skeptični glede romarskih krajev v Sveti deželi. Govorili so, kako so svetišča zrasla zato, da bi cinično izrabili pobožnost lahkovernih romarjev. Po njihovem mnenju se je prevara začela že s cesarjem Konstantinom, ki naj bi iz političnih razlogov, da bi si pač pridobil prijatelje med kristjani, 3. stoletja po Jezusovi smrti dal postaviti cerkve na krajih, ki so bili določeni glede na neoprijemljivo izročilo. Prevara naj bi se nadaljevala od srednjega veka naprej, zlasti s strani franciškanov, ki naj bi z izmišljenimi zgodbami romarjem odvezovali mošnjiček. Tega pa niso zagovarjali le protikršćanski propagandisti, temveč tudi kopica uglednih profesorjev, ki so s celo kopicco argumentov naredili močan vtis na bralce". Našega

patra pa so le še bolj spodbudili k iskanju materialnih dokazov o zgodovinskih evangelijev. Svoje delo takole strni: "Po tolikih desetletjih dela na terenu lahko rečem, da samo kdor dela za pisalno mizo, ne da bi se premaknil iz svoje knjižnice, lahko trdi, da to, kar pripovedujejo evangeliji, ni zgodovinsko". To je počel zelo znanstveno in natančno, saj: "Naloga vsake znanosti ni v tem, da nekemu damo prav ali ne, temveč v podajanju objektivnih podatkov, kar velja tudi za arheologijo. Naša odkopavanja pa so vseeno privedla do ozračja ponovne zaupljivosti po tolikih letih sumničavosti". "Danes je mogoče sestaviti zgodovinsko verigo, katere prvi členi so utrjeni v evangeljskih časih". Kljub vsemu profesionalnemu delu in priznanjem največjih svetovnih univerz pa cilj p. Bellarmina nikdar ni bil ta, da bi v ospredje postavil svoje delo, temveč, da bi ga prikazal v drugačni luči: "Ni najbolj važno študirati Jezusa, temveč ljubiti, kakor je on rekel. Krščanstvo je preživelo do zdaj in bo še naprej, pa ne zaradi nas, ki se imamo za učene, temveč zaradi vere in ljubezni preprostih ljudi. Ponižni, in ne strokovnjaki, ki so pogosto tako ošabni, so tisti, ki resnično razumejo evangelij". Ko so ga spomnili, da je tudi sam življenje posvetil znanstvenim raziskavam, je takoj odvrnil: "Predvsem sem

Ni najbolj važno študirati Jezusa, temveč ljubiti, kakor je on rekel. Jezus od nas ne zahteva učenosti ali visoke kulture, saj nas ne bo sodil po teh, temveč po ljubezni. Njega zanima naše srce, zanima ga, da se med seboj ljubimo.

redovnik, na to pot sem se podal zgolj iz poslušnosti do predstojnikov. Bolj ko sem napredoval, tem bolj sem razumel, kako je študij brez ponižnosti tisti, ki ovira razumevanje. Prav zato nam Jezus pravi, da moramo postati kakor otroci - če ne spet najdemo tiste otroškosti, lahko postanemo tudi največji učenjaki tega sveta, pa vsoeno ne bomo nikdar razumeli ničesar. Jezus od nas ne zahteva učenosti ali visoke kulture, saj nas ne bo po teh sodil, temveč po ljubezni. Njega zanima naše srce, zanima ga, da se med seboj ljubimo". Ta zavest je še kako pomembna za arheologa, čigar življenje nikakor ni lahko: "Življenje arheologa skoraj vselej sestoji iz nesmiselnega napora, iz zapletenega izkopavanja, študija, primerjanja. Navadno še zdaleč ni tako

vznemirljivo, kot mislijo nekateri. Presenetljive in razburiljive najdbe so redke. Večinoma pridemo do naših sklepov preko neke serije fragmentov, ki jim nestrokovnjaki ne bi namenili niti najmanjše pozornosti. Potem pa se nenadoma človek znajde pred najdbo, ki ga nagradi za ves vložen trud in napor, kot npr. tisti napis: 'Zdrava, Marija' ... Ko so začeli postavljati novo baziliko Gospodovega oznanjenja v Nazaretu, sem imel priložnost kopati v votlini, ki je po krščanskem izročilu veljala za Marijino hišo. Vse nazareške hiše so bile takšne - revna bivališča, votline, izdobljene v apnenčasto pobočje griča, kjer so skupaj živeli ljudje in živina. Ko smo prišli do najstarejšega sloja (pred Konstantinom) smo ugotovili, da

so že takoj na začetku krščanstva tisti kraj spremenili v svetišče. Na nekem ometu smo zagledali tisti vznemirljivi grški napis iz 1. st. po Kr., ki ga je vpraskal neki romar: 'Chaire Maria' - 'Zdrava, Marija'. Našli smo še en grški in en armenski zapis. Prvi pravi: 'Na svetem Marijinem kraju sem pisal', drugi, le delno ohranjen, pa: 'Lepa Devica' ... Kdaj pa kdaj smo tudi mi ubogi arheologi lahko koristni. Po naši zaslugi lahko tako vsak katoličan, ki moli rožni venec, spozna, da se s tem včleni v verigo, ki pelje vse do samega začetka v Nazaretu, morda z nekom, ki je Jezusovo mater spoznal takrat, ko je za vse bila le preprosto dekle, žena in potem vdova tesarja Jožefa".

Andrej Vončina